

Hvem er de reformerte, også kaldet huguenotterne?

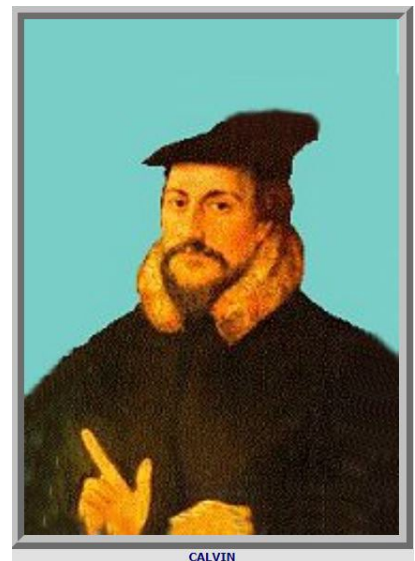
I 1500 tallet startede et opgør mod den katolske lære, der havde udviklet sig til en pengemaskine med tiendeopkrævning salg af afladsbreve m.m. (Når pengene i kisten klinger, straks sjælen ud af skærsilden springer). At man skulle kunne købe sig til syndsforladelse for stort set alt, vandt ikke gehør alle steder, og reformationen opstod som en protest mod denne udvikling.

De tre kendteste reformatorer fra den tid er Martin Luther, John Calvin og Ulrich Zwingli.

Munken Martin Luther (1483-1546), var en af de første der prædikede mod den magtfulde katolske kirke, og grundlagde den evangeliske lutherske kirke. En generation senere kom John Calvin til, og han grundlagde den evangeliske reformerte kirke i 1550. Den reformerte kirkes lære blev endelig fastlagt på en synode i Paris i 1559.

John Calvin blev født ud af fransk middelklasse ved Noyon i Picardy i Frankrig den 10 juli 1509, og døde i Geneve den 27 maj 1564. De reformerte blev efter ham også kaldt Calvinister (I Fredericia Kallemukker).

CALVIN

ZWINGLI

En anden af de reformertes pionerer var teologen Ulrich Zwingli 1484 - 1531. Han var tidligt blevet påvirket af Luthers lære og begyndte at udbrede reformationen i Schweiz fra Zürich. På grund af den uro reformationen skabte dannede katolikkerne (papisterne) i Schweiz en hær, som blev angrebet af en lille protestantisk styrke 11. okt 1531. De reformerte led et sviende nederlag og Zwingli der var feltpræst for de reformertes styrker, dræbtes.

Det var forskellige opfattelser af kristendommens lære mellem Luther og Zwingli der betød, at de to evangeliske trosretninger ikke kunne forenes. Med hensyn til nadveren prædikede Luther, at brødet var Kristi legeme og vinen var Kristi blod. Zwingli derimod, at vin og brød betød Kristi legeme og kristi blod.

Den reformerte Kirke bruger heller ikke afbildninger af religiøse symboler, så man finder ingen religiøse billeder, altre, altertavler eller krucifiks i en reformert kirke. Biblens ord betragtes som det vigtigste, så prædikestol og nadverbord står altid centralt placeret i kirken. Præsten vender heller aldrig ryggen til menigheden under gudstjenesten, men udgør en del af menigheden.

Reformert Kirke i Fredericia.

De fransk reformerte:

Det var solkongen Ludvig XIV, der var årsag til, at de reformerte blev fordrevet fra hans landområder.

For at behage paven, ville han sørge for at udrense alle ikke katolikker i landet.

Han startede straks ved i årene 1661-73 at nedrive halvdelen af calvinisternes kirker.

Han pålagde i 1684 krigsministeren at ødelægge eller opløse Calvinismen i Frankrig og den opgave påtog han sig med stor nidkærhed. Religionsfriheden blev frataget dem og de blev udelukket fra statens embeder. Deres handels og næringsfrihed blev indskrænket. Forlod de landet uden kongens tilladelse, blev deres ejendomme konfiskeret. Disse ting gik dog værst ud over borgerstanden der havde rettigheder. Bønderne havde derimod kun pligter og dem forøgede man til gengæld så meget, at det blev umuligt for dem at klare sig. Desuden pålagde man dem indkvartering af soldater i fredstid, hvilket var en stor økonomisk byrde, og de indkvarterede soldater var desuden pålagt at forsøge at tvinge deres værter til at overvære katolske gudstjenester og både tortur, voldtægt og anden barbari blev taget i anvendelse. De der gav op, betragtes som omvendte og så blev man fritaget for soldaterindkvartering i 2 år. De der ikke lod sig omvende fik således større og større indkvarteringsbyrder der efterhånden fortærede alt deres forråd.

Guvernørerne meldte efterhånden tilbage til kongen, at nu var alle omvendte i deres distrikt, og da calvinismen således syntes uddød i Frankrig, besluttede solkongen at afskaffe religionsfriheden for protestanter og rive alle de reformertes kirker ned, hvilket skete i 1685. Da nu kun katolicismen var tilladt som religion, kunne de der bekendte sig til protestantismen straffes hårdt. I 1661 var der ca. 1.7 mil. protestanter i Frankrig. I 1685 regner man med at der var 1 mil. reformerte og 20 mil. katolikker i Frankrig. Først i 1787, 102 år efter, blev religionsfriheden genindført.

Det var forbudt at rejse ud af landet uden tilladelse. Så de der flygtede illegalt måtte efterlade al ejendom.

Af de franskmænd der senere kom til Fredericia kom fra Calais familierne Betacq, Labove, Devrienne, Crepin, Deleuran, og Louison. Fra Nordfrankrig kom familierne Le Blond, Soyaux, Mariot og Didier og fra Sydfrankrig familierne

Montagne, Rosselin, Marquet. De kom især fra Dauphinê. Desuden Logier, samt Armand og Bottelet fra Grenoble. Fra Macon i Østfrankrig kom Bois og Pesché var fra Paris. I åmi vist nok fra Brest. Mange af disse navne er i dag forsvundet.

Den sidste Betacq døde i Fredericia 1937. Mange navne er blevet fordanskede. Honoré kan til tider ses stavet som Norret og Le Blond som Blom.

De Belgisk reformerte:

En stor del af de reformerte der kom til Fredericia kom fra de belgiske landskaber Flandern og Hainaut.

Familiene fra Flandern var Le Brun, Dubui og Dufresne.

Fra Hainaut kom familierne Devantier, Dupont, Feut, Fournaise, Honoré, Le Fevre, Suppli og Vilain.

Belgierne var også nært beslægtede med franskreformerte familier omkring Calais.

Belgien var underlagt Spanien da religionskrigene udbrød. De reformerte i de nordlige nederlandske landskaber (Holland) krævede frihed til at praktisere den reformerte lære. Da den spanske guvernør, hertugen af Alba, i 1568 lod den reformerte Wilhelm af Oraniens to venner, greverne Egmont og Horn skyde på Grand' Place i Bruxelles, startede krigen mellem de reformerte og katolikerne.

Hainaut sluttede sig til Spaniolerne og Holland blev allieret med Frankrig og kampene bølgede frem og tilbage på Belgisk jord. I 1659 fik solkongen tildelt dele af Hainaut. Omflakkende hære udplyndrede landområderne og bønderne brandskattedes. Byerne der var beskyttet af bymure, kunne bedre forsvare sig.

Da Hainaut tilsluttede sig det katolske Spanien, måtte de lade som om de var katolikker. De benyttede i hemmelighed, så længe det var muligt, kirkerne i Nordfrankrig til deres gudstjenester.

Det sluttede da kirkerne i Frankrig blev revet ned og de sidste fransk-reformerte flygtede ud af landet og også de reformerte i Flandern og Hainaut fulgte efter.

De reformerte i Pfalz:

Området Pfalz ved floden Rhinen lå næsten øde hen efter 30årskrigen. Kun 2 % af befolkningen var tilbage i det lille fyrstedømme. Resten var flygtet ud af landet eller dræbt. I 1649 vendte kurfyrst Karl Ludvig tilbage til landet for at genrejse det. Han opfordrede de flygtede til at vende hjem på gode betingelser, og tilbød samtidig, at de fordrevne reformerte fra Frankrig og Belgien kunne komme til landet som kolonister, på de samme gode betingelser og det benyttede mange sig af.

De der genopbyggede huse fik 2 års skattefrihed. De der byggede nye fik 3, og de der anlagde vinmarker fik op til 6 års skattefrihed. Efter knapt 10 år var stort set alle spor efter krigen slettet. Mange af de familier der senere endte i Fredericia fødtes i byen Friedensheim.

Familien Devantier kom hertil 1661, før 1668 Deleuran, før 1681 Feut og Labove. I byen Beinshof boede Lefêvre i 1680.

I den Vallonske koloni i Mannheim fødtes bl.a. Matthiu Dupont i 1667. Marie Coppé 1670 og Judith Mallebrand 1680.

De privilegier der blev udarbejdet for de reformerte i Pfalz skulle senere danne forbillede for privilegierne i Brandenburg og Fredericia. Dvs. fritagelse for skatter de første år, udlevering af byggematerialer, egen præst og skolelærer m.v.

I 1685 kom en ny kurfyrste der var katolik på tronen i Pfalz og hermed stoppede indvandringen af reformerte familier og en forfølgelse med konfiskering af ejendom og afskedigelse af reformerte embedsmænd mm. tog fart, og de reformerte måtte igen flygte. Nogle tog til Magdeburg, men de fleste tog til Brandenburg.

De reformerte i Brandenburg.

Da den store flygtningestrøm fra Frankrig og Belgien først gik mod nord mod Holland, hvor de snart blev et problem, anmodede hollænderne kurfyrsten i Potsdam om hjælp. Brandenburgområdet var også blevet hærget og ødelagt under 30 årskrigen, og manglede indvandrere, der kunne hjælpe med at genopbygge landet og kurfyrsten tilbød 29/10 1685 de reformerte fra Frankrig, Belgien og Pfalz sikkert ophold og arbejde i landet.

En del af de fordrevne reformerte, drog dog direkte fra hjemlandet til Brandenburg, hvor de fik anvist land i Uckermark mellem Berlin og Østersøen og i 1689 tilkom familierne fra Pfalz. De der valgte at rejse østpå var hovedsagelig agerdyrkere. Forretningsfolk, håndværkere og soldater valgte i stedet at søge ophold i England og Holland.

Tobaksavlens blev de Brandenburgsk reformertes hovednæring, idet den gav bedre udbytte end kornavl. Desuden medbragte de en række grøntsager som blomkål, artiskokker, asparges, skozonerødder, bønner, salater kartofler og spergel.

De reformerte fik også her udstrakte privilegier, herunder fritagelse for militærtjeneste. Da dette privilegium blev fjernet, skabte det stor røre i kolonierne og var medvirkende årsag til, at nogle af familierne var villige til at flytte til Fredericia

Den reformerte koloni i Fredericia:

Strømpevæveren Jean Tiby fra Champagne, var formentlig den første reformerte der kom til byen. Han søgte i 1695 om fritagelse for skat. Han var kommet til byen som tjener for en fransk ritmester.

Især tobaksavlens gjorde den danske konge [Frederik IV's](#) interesseret i at få reformerte tobaksplantører til landet, da det var dyrt at importere tobak fra Preussen, og han ville gerne oprette en eller flere kolonier af tobaksplantører i Danmark. Han sendte derfor oberstløjtnant du Boulet til Brandenburg for at overtale nogle af dem til at komme herop ved at lokke med gyldne løfter.

De reformerte i Brandenburg var på det tidspunkt meget utilfredse med, at nogle af deres privilegier var blevet frataget dem. Bl.a. var deres sønner ikke længere fritaget for soldatertjeneste. Missionen lykkedes og 1. sept. 1719 kom en delegation på 3 mand til København for at se på forholdene.

Kongen tilstod dem fri befordring til at rejse rundt i landet og gav dem 100 rdl. til fortæring undervejs. Der blev sendt besked i forvejen til præsident Ducke i Fredericia og til krigskommissær Spøring i Århus om at når de ankom, skulle de vises rundt til egnede steder i Jylland.

Oberstløjtnant du Boulet fik til opgave at følge dem på deres rejse, og 2/9 udstedtes deres rejseпас.

Da borgmester Ducke modtog befalingen, udarbejdede han i hast den 5/9 et forslag om, at lade en koloni etablere sig i Fredericia. De kunne gratis få ca. 72 ha. god jord stillet til rådighed. Det var de havepladser der var tiltænkt byens befolkning som en slags kolonihaver, men som de ikke benyttede efter formålet og i stedet brugte som marker, og derfor havde forspildt retten til at beholde.

Desuden kunne kolonien få anvist alle de ubebyggede grunde indenfor voldene til en billig leje. Det drejede sig om i alt ca. 23. ha. Han slog desuden på, at Fredericia havde specielt gode betingelser til oprettelse af en koloni, da der i forvejen boede mange fremmede som asylanter. Desuden havde byen religionsfrihed.

8/9 meddelte borgmester Ducke, at delegationen havde besøgt byen og at der havde været interesse for at nogle ville bosætte sig her. Man havde også set på nogle huse der var til salg. Desuden ville borgere i byen gerne sælge 12-16 jordlodder på hver 12 tdr. land. Ducke så også muligheden for en indbringende forretning og meldte sig som interesseret i at blive forpagter af tobaksavlens. Et hverv som snart skulle udbydes i licitation. Det lykkedes ham dog ikke.

I mellemtiden var delegationen sammen med Spøring og du Boulet rundt i landet og fik fremvist de af kongen udvalgte pladser, som var de mest sandede og ufrugtbare hedearealer. Herefter vendte den tilbage til København og udfærdigede en erklæring med 9 betingelser, der skulle opfyldes for at komme til Fredericia.

Kanceliets forslag til resolution:

Præst, skolelærer og Dommer skulle lønnes af kongen. Dommeren skulle have sæde i Fredericias magistrat. Dertil skulle de have et sted at holde gudstjeneste. Præstens løn skulle udgøre 300 rdl. i en årrække. De øvrige embedsmænds løn betaltes af kolonisterne.

Resolution: Kongen ville lønne præsten i 10 år, og dommeren kunne, på grund af religionen, ikke få sæde i magistraten.

Duckes projekt ang. jorden skulle gennemføres.

Resolution: Godkendt

Gratis eller billigt norsk træ til byggetømmer. Egetræ og teglsten til billig pris.

Resolution: Byggetømmer egetræ og teglsten skulle de selv skaffe.

Både nybyggede og købte huse skulle fritages for offentlige byrder i det tidsrum, der var almindeligt for nybyggede huse.

Resolution: Kun nybyggede huse kan fritages.

Kolonisterne og deres familier, enten de kom først eller senere, og enten nedsatte sig i byen eller på landet, skulle fritages i 20 år for told, Accise og konsumptionsafgifter, samt udtrykkeligt fritages for militærtjeneste.

Resolution: Godkendt

Fritagelse for afgift på en avlede tobak i 20 år.

Resolution: Godkendt når tobakken ledsagedes af en attest der godtgjorde, at den var avlet her i landet.

Medførte møbler og husgeråd indføres toldfrit.

Resolution: Godkendt

Evt. kolonister, der var vel anbefalet, men ikke selv havde midler til at bygge, skulle af kongen kunne få et lån i 3-4 år på indtil 50 rdl.

Resolution: Godkendt af kancelliet, afslået af kongen med begrundelsen: "Vi ville kun være lidt tjent med folk, der ikke selv har midler".

Ordre til Fredericias kommandant og magistrat om ikke blot at beskytte, men enddog af al magt at hjælpe og favorisere kolonien.

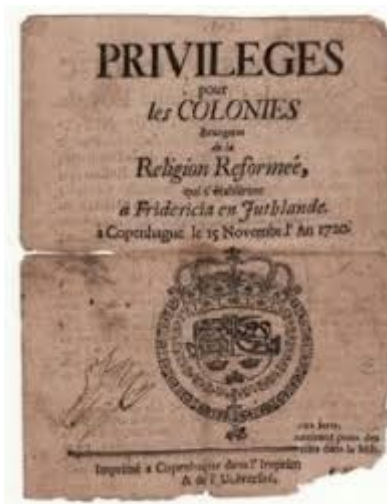
Resolution: Godkendes m.h.t. alle rimelige tilfælde.

Kongen besluttede desuden, at der skulle udbetales kolonisterne 200 rdl. i stedet for det forlangte skib til transport af deres familier og sager.

Den kgl. resolution blev underskrevet af kongen den 17/10 1719.

Så kunne Daniel leBlond, Jacob Devantier og Poul d'Arrest rejste tilbage til Brandenburg og forelægge vilkårene for evt. interesserede.

Udtag af de reformertes privilegier af 15. nov. 1720

1. Den tilståes en præst og til at lønne ham 300 Rd årlig i 10 år, derforuden en dommer af deres nation til at afgøre deres stridigheder, hvilken ej antages iblandt byens magistrat, ligeså må de selv beskikke en skolemester.
2. Dem anvises pladser at bygge på, og de lod jorder, som uberettigede har tilegnet sig, tages fra disse og gives til de reformerte. De havepladser, som tværtimod privilegierne er gjorte til kornmarker og i begyndelsen ej kostede mere end 1 'a 2 sletdaler, bliver halvdelen, frataget borgerne, og uden betaling givet til kolonisterne. Den resterende halvdel bliver dem, dog mod betaling, overladt, såfremt borgerne inden for en vis tid ikke indretter dem til haver og bygger lysthuse på dem.
3. Skal dem til deres nye huses opbygning anvises en vis mængde bygningstømmer, men egetømmer og teglsten må enhver selv skaffe sig.
4. De nye huse, men ikke de købte brugte huse, må i de Fredericia givne frihedsår, være befriede for alle pålæg.
5. Må de familier, som sig i kongens lande tænker at nedsætte, i 20 års tid for alle borgerlige og bondestands tyngder og pålæg, samt indkvarteringer (af soldater) forskånes. Hverken de eller deres børn skal blive inrullerede i landmilitzen.
6. Deres tobak, som her i landet vokser, må de indføre frit de første 20 år uden at betale told, accise eller konsumtion deraf, når derhos rigtige attester findes, at den her i landet har vokset, såvel i København som andre kongens købstæder.
7. Deres sager og husgerråd må ligeledes fri indpassere.
8. Kommandanten befales at gå dem til hånd efter billighed.

Kolonisterne ankommer:

Det var sandsynligvis spørgsmålet om militærtjenesten der fik nogle af kolonisterne i Brandenburg til at vælge at starte forfra i et andet land. Først i december 1719 kom der besked om, at 15 familier var villige til at bosætte sig i Fredericia. De ankom så i foråret 1720.

Den 25 april mødte Abraham Soyau, Pierre Honoré og Jacques Feu op hos borgmesteren i Fredericia for at få anvist jord til leje af de ubebyggede arealer inden for voldene, og som borgmester Ducke havde lovet dem og som magistraten hidtil havde lejet ud stykvis til borgerne i 5 års perioder. Det kneb dog med at få jorden udleveret og kongen måtte gribe ind og beordre jorden udleveret i henhold til aftalen.

Koloniens størrelse de første år

Mandtalslister over Kolonisterne 2/8 1720.

Listen er sandsynligvis skrevet af kolonisten Daniel le Blond

Daniel le blond	6	personne
Jacobe Devantier	4	-
Pierre Demaret	5	-
Abrehamme Talement	5	-
Caspre Charnique	6	-
Joseph Soiaux 3	-	-
Abraham Soiaux	3	-
Pierre Honore 8	-	-
Jaque Feu 4	-	-
Jacobe Melent	3	-
Lambert Dufresne	4	-
Munique Dufresne	3	-
Gille Honore 3	-	-
Hinry Jordin 4	-	-
Estienne Feu 9	-	-
Jean Fornaise 5	-	-
Monsieur Guitaux	3	-

Et 5 garcons guy sont á l age de 20 a 22 ans il attendre leur perre et merre et leur famille.

Saaledes i alle Maader rigtig efter den til mig fra principalen for disse reformerede indgifne Liste, Testeris allerunderdanigst af Fridericia Raadstue dend 30te September Ao 1720.
H. E. Calhein.

Den 1. februar 1721 stod der 224 yderst fattige kalvinister ved byens port. Flere så fattige at de måtte søge almisser hos byens øvrige indbyggere. I Altona befandt sig desuden 18 familier på 69 personer, der også var på vej. Mange skuffedes over tilstandene i byen og søgte væk igen. Byen havde heller ikke kunnet klare en så massiv indvandring.

Den 29/3 1721 havde magistraten forespurgt, hvornår de reformerte var sindede at aflægge deres borgered, og de svarede, om det ikke kunde udsættes til en 3 ugers tid efter påske, da de ventede endnu flere af deres folk hertil.

16/4 1721 vandt så, ifølge rådstuebogen, følgende Borgerskab:

Daniel le Blom, Jacob Devantier, Pierre deMarée, Abraham Talman, Mons, Lovis Quiteau, Mathieu Dupont, Gasper Charny, Joseph Honyiall (Soyeaux), **Pierre Honnore**, Jacob Feu, Enri Jordein, Estienne Feu, France Andre, Abraham le Fevre, Casper Libeneau, Christopher D'emmes, Pierre du Four, Isack Dupon, Abraham Betacq og Abraham Demare,

De aflagde alle den sædvanlige borgerlige ed og erklærede alle at de ernærede sig ved tobaksplantning.

Derpå fremstod Jacob Melan og aflagde sin borgerlig ed og angav at ernære sig med skomagehåndværk og tobaksplantning. Jean Fournese angav at ernære sig med Tobaksplantning og sæbesyderi og Jacob Sarsy angav at ernære sig ved tobaksplantning og strømpemagerhåndværk.

I alt 23 aflagde denne dag borgered.

I april 1721 havde 34 reformerte familier taget borgerskab i byen.

I 1722 skænker kongen dem et stykke jord til kirkegård og 2.6. 1735 grundlægger de deres [kirke](#).

I 1744 får de reformerte husmænd og inderster det privilegie, at hvis de bosætter sig i landsbyerne uden for voldene i en afstand af under 2 mil, ville både de og deres børn slippe for at springe landsoldat.

I 1757 foreslog byens præsident Hans de Hoffmann, at nogle fra den reformerte koloni flyttedes ud på hederne for der at forestå opdyrkningen. Bl.a. fordi det jordareal de havde til rådighed i Fredericia var ved at blive for lille til at brødføde dem alle.

Valdenserne:

En anden gruppe reformerte, de såkaldte "Valdensere" søgte uopfordret som lykkeriddere til byen, men ønskede ikke at tage borgerskab. De fristede derfor en kummerlig skæbne da de øvrige reformerte ikke ville have noget med dem at gøre og anså dem for døgenigter og lykkejægere.

Reformert mark:

Inden for voldene fik de reformerte tildelt alle de øde byggegrunde der lå foran kuppet og som siden kaldtes "Reformert mark", og jordstykket "Kampen" der lå ved Kongens port og Søbjerg.

De reformerte overholdt byens love og omdannede på få år den tildelte jord til frodige marker.

Unge der giftede sig fik straks et stykke jord tildelt. Et af deres specialer var tobaksavl. Retten til selv at dømme i tvistigheder mistede de i 1742.

De reformerte overholdt byens love og omdannede på få år den tildelte jord til frodige marker.

Unge der giftede sig fik straks et stykke jord tildelt. Et af deres specialer var tobaksavl. Retten til at have egen dommer og selv dømme i tvistigheder mistede de i 1742.

Under treårskrigen blev reformert kirke brugt til krudtmagasin og led en del overlast.

I anledning af Fredericias 300 års jubilæum, skænkede den reformerte menighed byen en 18m. høj [granitobelisk](#).

Reformert skole:

På reformert skole står en fransk inskription forfattet af skolens schweiziske præst Charles Rieu (1783-1821), der samlede penge ind fra menighedsbrødre i udlandet, der skulle anvendes som en hjælp til at bygge skolen for. Skolen opførtes 1820. I dansk oversættelse lyder indskriften:

*Kærlighed til Gud har ønsket den.
Bønnen har tilvejebragt den.
I Kristi navn de fjerneste brødre.
Har besvaret deres brødre.
Gud alene har æren.*

Kilder:

Erik F. Rønnebæk

www.fredericiashistorie.dk

Det Danske Huguenotsamfund

www.huguenot.dk

Alfred Jeppesen

”Kongens Kolonister”

Hans Henrik Honoré

www.huguenotten.dk

Den Reformerte Menighed

”Huguenotterne i Fredericia 1719-1969”

.....samt arkivalier i Landsarkivet og Lokalarkivet i Fredericia.